



## بررسی تأثیر استفاده از اینترنت بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان (مطالعه موردی دانش آموزان شهر تهران)

مجتبی معظمی<sup>۱</sup>، حمید شکری<sup>۲</sup>

### چکیده

هدف از تحقیق حاضر، بررسی پیامدهای ناشی از استفاده از اینترنت است و این که رسانه‌ها چگونه بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان از لحاظ انگیزشی و از لحاظ ارتقاء سطح کیفی و کمی آموزشی و تحصیلی تأثیر می‌گذارد. جامعه آماری این پژوهش، همه دانش آموزان دوره متوسطه شهر تهران به تعداد ۳۸۲۰۰۰ نفر را شامل می‌شود. از این تعداد ۳۸۴ نفر طبق جدول مورگان به عنوان نمونه در نظر گرفته شده است. ابزار این پژوهش، پرسشنامه محقق ساخته و حاوی سوالات پرسشنامه استاندارد اعتیاد یانگ، برای بررسی اعتیاد اینترنتی استفاده شد است، و روایی پرسشنامه از سوی متخصصان تأیید گردید. برای سنجش پایایی آن، پرسشنامه میان ۳۰ نفر اجرا شد و با ضریب الفای کرنباخ ۰.۷۸ پایایی آن مناسب به دست آمد. سپس پرسشنامه با ۳۸۴ نفر اجرا شد. تحلیل آماری به وسیله آزمون تحلیل واریانس یک طرفه و آزمون t انجام گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد که از بین تمام دانش آموزان، حدود ۶۳ درصد کاربر اینترنت هستند و ۳۷ درصد کار بر اینترنت نیستند. همچنین گذراندن اوقات فراغت، تأثیری بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان ندارد و بین این دو، رابطه معناداری مشاهده نگردید. افزون بر این استفاده از اینترنت، رابطه معناداری با سطح معناداری (۰.۵۱) دارد. یعنی کاربران اینترنت، وضعیت تحصیلی بدتری داشتند و در مورد اعتیاد به اینترنت، طبق تست اعتیاد یانگ که از دانش آموزان به عمل آمد حدود ۶۴ درصد معمولی و ۲۷ درصد در شرف به اعتیاد و ۷ درصد معتاد بودند.

**واژگان کلیدی:** اینترنت، وضعیت تحصیلی، دانش آموزان

۱- استادیار، گروه مدیریت آموزش عالی، دانشکده مدیریت، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسوول)

۲- دانشجوی مقطع دکتری دانشگاه آزاد بین المللی کیش Shokri154@yahoo.com

**۱- مقدمه:**

و جهان پیرامون عمل می‌کنند. رسانه‌ها اکنون بخشی از محیط و زندگی ما شده‌اند. امروزه مردم وقت زیادی را صرف استفاده از رسانه‌های همگانی، می‌کنند و به همین سبب رسانه‌ها به نوعی زندگی مردم را شکل می‌دهند. رادیو و سپس تلویزیون، ویدئو، تلویزیون‌های ماهواره‌ای و دیگر رسانه‌های همگانی، زمان و مکان را در زندگی روزمره ما تسخیر کرده‌اند.

از طریق رسانه‌هاست که ما در هر زمان و در هر مکان می‌توانیم از دورترین تا نزدیک‌ترین نقطه از محل زندگی خود، اطلاعات کسب کنیم و در بسیاری از مواقع، با توجه به همین اطلاعات، فعالیت خود را در کوتاه یا دراز مدت تنظیم کنیم. در این ارتباط که به صورت چندسویه همواره بین ما، دیگران و محیط به صورت مستقیم و غیرمستقیم برقرار است، رسانه‌ها، ابزار نقل و انتقال اطلاعات و پیام‌ها هستند. به گفته دکتر "سیدنورالدین رضوی زاده" پژوهشگر پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی: رسانه‌ها با حضور در زندگی روزمره می‌توانند آن را دگرگون کنند، به طوری که حوزه‌های خصوصی را به عمومی و عمومی را به خصوصی تبدیل نمایند. اینترنت، یکی از قوی‌ترین رسانه‌های جمعی است که درون خود تلویزیون، روزنامه، مجله، سینما، ویدئو، رادیو و هر قالب رسانه‌ای دیگری را جای می‌دهد. یعنی، دنیای اطلاعات، با شتاب فراوانی در حال پیشرفت است. (واترز، مالکوم، ۱۳۸۱)

حال سوال اساسی این است که: کاربر اینترنت کیست؟ منظور از ضریب نفوذ اینترنت

آلویس تافلر محقق معاصر و شهیر آمریکا در کتاب جنجالی «موج سوم»، نسل سوم رسانه‌ها که همانا رسانه‌های دیجیتالی بودند را به صورت اجمالی معرفی کرد. (عبادی، ۱۳۸۲) نقش انکارناپذیر رسانه‌های دیجیتال، در توسعه زیرساخت‌های ارتباطی و حتی عمرانی کشورهای در حال توسعه‌ای مانند ایران اثربخش بوده است. هم اکنون می‌توان دستگاه‌های دیجیتالی مختلفی را در خانه‌های بسیاری از ایرانیان یافت که نتیجه پذیرش سریع فرهنگ ایران نسبت به رسانه‌های دیجیتال بوده است و آن چه امروز رسانه‌های دیجیتال براساس کاربرد خود در اختیار ما قرار می‌دهند، بیش از آن چیزی است که در دهه‌های پایانی هزاره دوم میلادی از آن یاد می‌شد. (جلالی، ۱۳۸۸)

اینترنت، بزرگ‌ترین سامانه‌ای است که تاکنون طراحی و اجرا شده است. اینترنت، شبکه گسترده‌ای از اتصال میلیون‌ها رایانه به یکدیگر است که با اشتراک صفحات پردازشگر خود تحت عنوان تارنما، با یکدیگر ارتباط دارند. (محسنی تبریزی و هاشمی، ۱۳۹۰). اینترنت، یکی از مهم‌ترین دستاوردهای انقلاب اطلاعاتی است که ارتباطات را معنایی تازه بخشیده و موجب دگرگونی در تعاملات اجتماعی شده است. (گیدنز، ۱۳۷۳)

رسانه‌های دیجیتال امروزی، در وقت و هزینه‌ها بسیار صرفه جویی می‌کنند. رسانه‌های همگانی عاملی قدرتمند در جوامع هستند و اغلب همانند پلی بین زندگی خصوصی و شخصی افراد

اینترنت به عنوان ابزار ارتباطی جدید نسل جوان محسوب می شود و فرصت ها و چالش ها را برای این نسل در کشور ایجاد کرده است. محمد حاجیلی دبیر انجمن فناوری اطلاعات (نشریه فصل نو شماره ۵۰) با نگاه کلی به وضعیت فناوری اطلاعات در جوانان خاطر نشان کرد: ۶۰ درصد کل جمعیت جوانان کشور ما، از رایانه استفاده می کنند که از این میان ۴۷ درصد به اینترنت دسترسی دارند و ۵۲ درصد دیگر از این تکنولوژی بی بهره مانده اند. وی مدعی است: ۴۴ درصد از موضوعات مورد علاقه جوانان در اینترنت را سرگرمی، ۳۲ درصد علمی، ۱۱ درصد هنری و فرهنگی، ۶ درصد ورزشی و چهار درصد موضوعات سیاسی تشکیل می دهد.

وی با تاکید بر این که محتوای فارسی در وب بسیار کم است، خاطر نشان کرد: ۷/۱ درصد کل دانشجویان کشور، در حوزه فناوری اطلاعات، مشغول به تحصیل هستند که آماری معادل ۳۳ هزار نفر است.

او همچنین تاکید کرد: اینترنت با ۹/۱۵ درصد کاربر بعد از صدا و سیما، دومین رسانه مورد اعتماد جوانان را تشکیل می دهد این مساله حاکی از آن است که جوانان، بیشترین سرگرمی را در اینترنت دارند. این آمار و ارقام نشان از پیشرفت اینترنت و فناوری اطلاعات در بعد ملی و به ویژه در میان جوانان است. اما نباید چالش ها و مشکلات موجود از استفاده از این دنیای مجازی (اینترنت) را در بین جوانان فراموش کرد.

اینترنت یک ابزار است، خزانه و رسانه ای فوق العاده ساده و سریع، برای کسانی است که آن

چیست؟ یا از ضریب نفوذ، چه تعریفی ارائه می شود؟ در مورد کاربر اینترنت هیچ تعریف خاصی وجود ندارد. اما شاید بتوان گستره تعریف کاربر اینترنت را به این ترتیب فرض کرد: ۱- کسی که رایانه + مودم یا اتصال به اینترنت دارد ۲- کسی که به صورت تفننی وبه عنوان مثال، هفته ای ۲ ساعت به اینترنت وصل می شود (هفته ای ۲ ساعت یعنی روزانه کمتر از ۲۰ دقیقه). در روش انتخابی برای تخمین تعداد کاربر، شرکت فناوری اطلاعات، کاربر، کسی فرض شده است که حداقل هفته ای ۲ ساعت از اینترنت استفاده کند. همچنین از نظر کارشناسان می توان از روش های زیر برای تخمین تعداد کاربران استفاده کرد: ۱- تعداد پورت تلفنی کشور ۲- میزان ساعت تولیدی اینترنت ۳- میزان پهنای باند مصرفی ۴- تعداد رایانه های موجود در کشور ۵- بافت جمعیتی. بررسی کارشناسی درباره هر یک از فاکتورهای یاد شده نشان می دهد که میزان برآوردها درباره ضریب نفوذ اینترنت در ایران، با واقعیت های موجود کشور تفاوت های آشکاری دارد. براساس همین آمار در سال ۲۰۰۷ تنها ۴۶۵ هزار و ۱۰۰ نفر معادل ۷ دهم درصد از کاربران ایرانی به اینترنت پرسرعت دسترسی داشته اند. البته حتی تعریف اینترنت پرسرعت نیز در ایران و جهان متفاوت است. طبق ابلاغیه رسمی وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، کاربران ایرانی تنها می توانند تا سقف ۱۲۸ کیلوبیت در ثانیه به اینترنت متصل شوند، در حالی که سرعت خطوط پرسرعت در دنیا تا ۲ مگابایت در ثانیه است!

ما باید با استفاده از ابزارهای موجود مثل اینترنت باید محتوای فارسی تولید کنیم. جوانان ما زمانی که به این دنیای مجازی پای می‌گذارند، به دلیل فقدان منابع فارسی در اینترنت، به سوی استفاده از سایت‌های دیگر در اینترنت روی می‌آورند. (حاجیلی ۱۳۸۶).

نتایج مطالعه انجام شده (به نقل از احمدی ۱۳۸۶)، از سوی موسسه "نیلسن نت ریتینگ"<sup>۱</sup> نشان می‌دهد که ۷۰ درصد از کلمات جستجو شده از سوی کاربران ایرانی در اینترنت، چت و موزیک است. این تحقیقات نشان می‌دهد، هر کاربر ایرانی به‌طور متوسط در ماه ۳۰ بار در اینترنت حضور داشته است، هر کاربر به‌طور متوسط در ماه از ۶۰ سایت مختلف بازدید کرده است. هر کاربر به‌طور متوسط در ماه ۱۰۵۰ صفحه را دیده است. هر کاربر در هر بار حضور در اینترنت، به‌طور متوسط در ماه ۳۵ صفحه را بازدید کرده است. در هر نشست، کاربر به‌طور متوسط ۵۱ دقیقه در اینترنت حضور داشته است. مدت زمان مشاهده هر صفحه ۴۵ ثانیه بوده است. حال با استناد به این گزارش می‌توان محتوای صفحات را به‌گونه‌ای تنظیم کرد که در زمان متوسط ۴۵ ثانیه قابل خواندن باشند. طبق گزارشی که در سال ۲۰۰۶ میلادی منتشر شده، آمار کاربران اینترنت در خاورمیانه نزدیک به ۲۰ میلیون نفر است و ایران رتبه اول را در خاورمیانه دارد (احمدی ۱۳۸۶).

از طریق اینترنت می‌توان به اطلاعات کتابخانه‌ای آن سوی مرزهای جغرافیای با سرعتی

را به خوبی شناخته‌اند و عمیقاً درک کرده‌اند. اینترنت در عین حال برای کسانی که هیچ شناخت دقیقی و درستی از آن ندارند، فضایی فوق‌العاده سخت، پیچیده و شدیداً مخرب است. اینترنت، پایگاه داده‌ای است که هر لحظه و ثانیه در حال رشد و توسعه و گسترش است. نتیجه استفاده از این پایگاه، تولید و ایجاد دانش است. اما اینترنت هم مثل هر چیز دیگر در زندگی بشری ایرادهایی دارد. یکی از ایرادهای اساسی اینترنت، نامنظم بودن آن است، یعنی هر کس از هر کجا با هر اطلاعاتی می‌تواند به آن مطلبی اضافه کند. اینترنت به عنوان اولین جامعه‌ای است که یک جوان ایرانی احساس آزادی می‌کند و بدون برخورد خانواده و دولت به آن دسترسی دارد که این آزادی سبب بروز سوء رفتارهایی در بین آنها شده است. بی‌شک اگر معضل و آسیبی از استفاده از اینترنت ناشی می‌شود، تعمیم آن به عموم افراد جامعه است.

وی با اشاره به این که اگر درصد ضریب نفوذ اینترنت در کشور افزایش پیدا کند، تاثیرات فرهنگی و اجتماعی‌جدی مخربی بر جوانان خواهد گذاشت. ما باید رویکرد اصلی تولید علم را در جوانان ایجاد کنیم، تا آنها با استفاده از ابزارهای تولید علم، از تاثیرات منفی آن دور شوند. به دلیل فقدان فرهنگ‌سازی در استفاده صحیح از اینترنت، جوان ایرانی چون تجربه و ظرفیت لازم را ندارد با آسیب‌های مختلفی روبه‌رو می‌شود. در آمارهای جهانی نیز دو درصد از کل کاربران اینترنت، به صورت نادرست و نامشروع از آن استفاده می‌کنند و در دنیا این درصد به کل جامعه تعمیم نمی‌یابد.

<sup>۱</sup> nilsen net reating

خانوادگی زیادی را ایجاد می‌کند. استفاده زیاد از اینترنت سبب می‌شود تا فرد نتواند با خانواده خود ارتباط برقرار کند و روابط خانوادگی و زندگی زناشویی دچار اختلال می‌گردد. وقت گذرانی بیش از حد در دنیای اینترنت و سایت‌های بی‌فایده، علاوه بر تلف کردن پول و سرمایه، سبب می‌شود تا کاربران در انجام تکالیف تحصیلی کوتاهی نمایند و دچار افت تحصیلی شوند. بسیاری از کاربران اینترنت، کارمندان هستند که در ساعت کاری، به جای انجام وظیفه، وقت خود را در سایت‌های اینترنتی و سرگرمی‌های آن می‌گذرانند و هزینه‌های جبران ناپذیری بر اقتصاد وارد می‌کنند. در داخل کشور موضوع اینترنت و تاثیر آن هنوز مورد توجه جدی جامعه شناسان قرار نگرفته است. این امر تا حدودی به تازگی موضوع مربوط می‌شود و تا اندازه ای هم ناشی از عدم آشنایی جامعه با این رسانه‌های ارتباطی است.

یک تحقیق به بررسی تاثیرات استفاده از اینترنت بر نسبی نگرانی‌های جهانی و نگرانی دانشجویان دانشگاه تبریز پرداخته است. این تحقیق به روش پیمایشی و بر روی ۲۸۳ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز در رشته‌های مختلف تحصیلی به عمل آمده است. یافته‌های این پژوهش نشان داد که ۸۶/۹ درصد از دانشجویان مورد مطالعه، به اینترنت و خدمات آن دسترسی داشته‌اند و ۸۵/۸ درصد از دانشجویان نمونه از اینترنت و خدمات آن استفاده می‌کرده‌اند. بر اساس نتیجه این پژوهش، اختلاف معناداری بین کاربران و غیر کاربران اینترنت در

خارق‌العاده و با آسان‌ترین روش به صورت رایگان دست پیدا کرد. از طریق اینترنت می‌توان در مورد کالاهای مختلف تبلیغ یا سفارش کرده. خرید و فروش و اشتغال زایی نمود. اینترنت، ابزاری مناسب برای گسترش فرهنگ و تبادل علمی، مذهبی و غیره است. (گاردنر<sup>۱</sup>، ۱۹۹۵)

تحقیقات بوشارلاک (۱۳۷۷) نشان می‌دهد بیشتر افرادی که از لحاظ روحی افسرده بوده و به حالات پریشانی دچار هستند بیش از دیگران به اینترنت معتاد می‌شوند. آنها اضافه می‌کنند شاید فرار از واقعیت و گریز از دنیای واقعی و ارتباط آسان از طریق صفحات رایانه و سایت‌های اینترنتی، چت و اتاق‌های گفتگو مکانی برای تبادل افکار قشر جوان جامعه باشد. این کارشناسان می‌گویند: در بسیاری از موارد کاربران اینترنت، نام، شغل، جنس و سن خود را مخفی نگه می‌دارند، انسان‌های منزوی وقتی در زندگی واقعی احساس امنیت نمی‌کنند از طریق این رسانه، راه نجاتی برای خود ایجاد می‌کنند.

استفاده زیاد از اینترنت (اعتیاد به اینترنت) سبب نگرانی و استرس روحی، کم‌خوابی و ضعف بینایی در کاربران می‌شود. مسئولان باید سرعت اینترنت را برای استفاده تمام عموم جامعه بالا ببرند، تا بدین گونه بستر لازم و مناسب برای استفاده صحیح از اینترنت ایجاد شود. قیمت اینترنت در ایران بالا بوده و یک جوان با توجه به درآمد ماهیانه خود، رغبتی برای استفاده زیاد از اینترنت ندارد. استفاده از اینترنت نیز مشکلات

<sup>1</sup> Gardner

کافی نت‌ها قرار داده شده و اطلاعات مورد نیاز جمع‌آوری گردید. برخی از نتایج این تحقیق که به تحقیق جاری ارتباط بیشتری پیدا می‌کند عبارتند از: گروه‌های سنی جوان تر به کارکردهای تفریحی و تفننی چت و تفکیک بیشتر دو حوزه مجازی و واقعی توجه بیشتری دارند. این گروه بیشتر به دنبال گسترش شبکه‌های دوستی بوده و از چت کردن لذت بیشتری می‌برند و در همان حال از فرصت‌هایی که اینترنت برای ناشناس ماندن و گاه پنهان ساختن هویت واقعی آنان فراهم می‌سازد استفاده می‌کنند. از سوی دیگر گروه بزرگسال با وسواس بیشتری دست به انتخاب می‌زنند و در کنترل روابط خویش و سطح و جهت آن مهارت بیشتری دارند. یافته‌های این پژوهش نشان داد. که دختران جوان در انتخاب شرکای گفت و گوی خود، به معیار سن توجه بیشتری دارند. این مسئله بیانگر هنجارهای رایج در آشنایی‌های افراد غیر هم جنس و جامعه‌پذیری مورد انتظار دختران جوان است. کارکردهای فراغتی و سرگرم کننده (غلبه بر تنهایی و سرگرمی) بیش از موارد دیگر (مثل، شناخت و دوست‌یابی) مورد توجه کاربران بوده است. تجارب بدیع جذابی که محیط اینترنت برای خودشناسی، هویت‌یابی و نیز مشارکت‌های نوین فراهم می‌سازد تحت الشعاع کارکردهای سرگرم کننده قرار می‌گیرد. فضای غالب در محیط چت روم، گفت‌وگوهای دوستانه جوانان غیر هم جنس است که با نیت ارضای کنجکاوی، آشنایی، سرگرمی و گاه شیطنت و ماجراجویی بدان روی آورده‌اند. انگیزه‌ها و چگونگی استفاده کاربران از

مورد احساس تعلق به ملل و جوامع دیگر وجود نداشته است. یعنی با افزایش یا کاهش میزان استفاده از اینترنت، میزان احساس تعلق افزایش یا کاهش نمی‌یابد. بین کاربران و غیر کاربران در میزان نسبی نگرش‌های هنجاری تفاوت وجود دارد. کسانی که بیشتر از اینترنت استفاده نموده‌اند نسبت به کسانی که استفاده ننموده‌اند نسبی نگرتر هستند. (منطقی، ۱۳۸۶، ص ۹۸)

تحقیق دیگری درباره بررسی تاثیرات استفاده از اینترنت بر نسبی نگرش‌های هنجاری و جهان‌نگری دانشجویان دانشگاه تبریز صورت گرفته است. این تحقیق به روش پیمایشی و بر روی ۲۸۳ نفر از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تبریز در رشته‌های مختلف تحصیلی انجام گرفته است. هر چند متغیر وابسته تحقیق (نسبی نگرش‌های هنجاری و جهان‌نگری)، ارتباط مستقیمی با موضوع بحث ما ندارد.

هم‌چنین تحقیقاتی هم در زمینه اوقات فراغت و تحولات نگرشی و ارتباط آن‌ها با اینترنت انجام شده است که به دو مورد از آن‌ها اشاره می‌شود: تحقیق «جوانان و فراغت مجازی» به بررسی کارکردهای چت در کافی نت‌های تهران پرداخته است. پژوهش‌گر با استفاده از دو مفهوم «رسانه‌ای شدن» و «خانگی شدن»، به توصیف نحوه گذران اوقات فراغت در جامعه جوان ایرانی پرداخته است: در این میان، فضای چت روم‌های اینترنتی به منزله عرصه‌ای مدرن برای سرگرمی مورد توجه قرار گرفته است. تحقیق مذکور بر اساس روش‌های پیمایشی انجام شده است. بدین طریق که پرسشنامه‌ای در اختیار مراجعه‌کنندگان به

برون‌گرا تأثیرات مثبتی را از کار با اینترنت می‌پذیرند، در حالی که این مطلب در مورد افراد درون‌گرا بر عکس است. (Gorritz, 2008)

کتاب مهم اجتماعات مجازی، نوشته هوارد رینگولد است. هر چند که این کتاب در سال ۱۹۹۳، یعنی در اوان رشد اینترنت و زمانی که هنوز اینترنت گسترش چندانی نیافته بود نگاشته شد. اما این کتاب با مطرح کردن بحث جوامع مجازی، چشم‌انداز جدیدی را گشود. منظور از جوامع مجازی، جوامعی هستند که در آن افراد به واسطه ارزش‌ها و علائق مشترک، از طریق شبکه اینترنت به همدیگر متصل می‌شوند و پیوندهای دوستی و حمایتی میان آنان به وجود می‌آید که ممکن است به ارتباط رودررو هم بینجامد. (Olson, 2008).

## ۲- روش تحقیق:

روش پژوهش حاضر، توصیفی از نوع پیمایشی است. زیرا پژوهشگر، آرای نمونه‌های آماری موجود را، همان‌گونه که هست گردآوری کرده و به توصیف و تفسیر آنها پرداخته است. جامعه آماری پژوهش حاضر، شامل همه دانش‌آموزان متوسطه شهر تهران می‌شوند که بر اساس آمار ارائه شده از سوی معاونت نیروی انسانی در آموزش و پرورش در سال تحصیلی ۸۶-۸۷ تعداد ۳۸۲۷۸۹ نفر در همه مدارس متوسطه مشغول به تحصیل بودند. در پژوهش حاضر، با استفاده از جدول مورگان ۳۸۴ دانش‌آموز به عنوان نمونه در نظر گرفته شده‌اند. لازم به ذکر است که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای نخست از هر منطقه جغرافیایی در شمال، جنوب، شرق، غرب و

چت‌های اینترنتی بیانگر تفاوت‌های جنسیتی و میل بیشتر پسران به استفاده از موقعیت جنسیتی برتر خود در اجتماع برای انتخاب سرگرمی و جست و جوی روابط دوستانه و آزاد است.

پژوهشگر در این تحقیق، سرگرمی‌های مجازی را عاملی می‌داند که علاقه جوانان به مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های مدنی را با انگیزه‌های مختلف تحت الشعاع قرار می‌دهد و ممکن است بر مهارت‌های اجتماعی آنان در تدارک فراغت‌های گروهی و تفریحات و بازی‌های غیر مجازی تأثیر منفی بگذارد. هم‌چنین مجاورت طولانی با فضای مجازی، می‌تواند به تأثیر پذیری افراطی از هنجارها و ارزش‌ها در عرصه‌های مختلف ارتباطی و اجتماعی انجامیده و با تقویت جهان وطنی، تعلقات ملی و سنتی کاربران را تحت تأثیر خودش قرار دهد. (ذکائی، ۱۳۸۳).

دو مطالعه مهم در آمریکا انجام شد که معمولاً به عنوان شاهدی بر تأثیرات منزوی کننده اینترنت مورد استناد قرار می‌گیرند. اول مطالعه پیمایشی دانشگاه استنفورد بر روی ۴۰۰۰۰ نفر بود که از سوی نای و اربینگ انجام شد، و دوم مطالعه معروف رابرت کراوت که در ادامه به آن اشاره خواهد شد. نتایج تحقیقات دانشگاه استنفورد بیانگر آن بود که کاربران اینترنت، زمان کمتری را برای گذراندن با دوستان و اعضای خانواده، خرید از فروشگاه‌ها، مطالعه روزنامه و تماشای تلویزیون صرف می‌کنند. (Giddens, 2008)

تحقیقات کراوت نشان می‌دهد که صفحات شخصیتی فرد هم در این میان مهم هستند. افراد

نظرسنجی شده و مورد تأیید قرار گرفت. همچنین برای سنجش پایایی در پژوهش حاضر، پس از اجرای مقدماتی پرسشنامه بین ۳۰ نفر از نمونه آماری که به طور تصادفی انتخاب شدند، ضریب آلفای کرباخ محاسبه که عدد ۰/۷۶ است. به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌های این پژوهش، از آمار توصیفی شامل فراوانی، فراوانی درصدی واریانس، میانه، میانگین، انحراف معیار و از آمار استنباطی شامل تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است.

### ۳- یافته‌های پژوهش:

سوال اول: آیا استفاده از اینترنت بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟  
برای پاسخ به سوال فوق از آزمون t دو گروه مستقل یعنی کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند و کسانی که استفاده نمی‌کنند، استفاده شد که نتایج آن در جدول زیر مشخص شده است.

جدول ۱- نتایج آزمون t گروه‌های مستقل برای دو گروه استفاده کنندگان از اینترنت و غیر استفاده کننده

|              |        | تست برابری واریانس ها |       |                       |      |        | تست t برای برابری میانگین ها |            |        |              |        |               |        |                    |        |
|--------------|--------|-----------------------|-------|-----------------------|------|--------|------------------------------|------------|--------|--------------|--------|---------------|--------|--------------------|--------|
|              |        | F                     |       | sin                   |      | t      |                              | درجه آزادی |        | سطح معناداری |        | تفاوت میانگین |        | خطای تفاوت میانگین |        |
|              |        |                       |       |                       |      |        |                              |            |        |              |        |               |        |                    |        |
|              |        | فرض تساوی واریانس     |       | فرض عدم تساوی واریانس |      |        |                              |            |        |              |        |               |        |                    |        |
| معادل تحصیلی |        |                       |       |                       |      |        |                              |            |        |              |        |               |        |                    |        |
| ۹۲۰۳۳.       | ۹۲۰۳۳. | ۰.۴۹۲                 | ۰.۴۷۳ | ۱.۹۵                  | ۱.۹۲ | ۳۸۲    | ۰۵۱.                         | ۴۵۹۱۳.     | ۴۵۹۱۳. | ۳۲۴۵۷.       | ۳۲۴۵۷. | ۰.۲۰۸-        | ۰.۲۰۸- | ۰.۱۷۹-             | ۰.۱۷۹- |
| ۹۲۹۰۴.       | ۹۲۹۰۴. |                       |       |                       |      | ۲۷۲.۰۶ | ۰۵۵.                         | ۴۵۹۱۳.     | ۴۵۹۱۳. | ۳۳۸۶۹.       | ۳۳۸۶۹. |               |        |                    |        |

مرکز تهران به روش تصادفی ساده و با استفاده از روش طبقه‌ای نسبی به نسبت جامعه آماری مناطق انتخاب شده، از آنها نمونه آماری انتخاب شده است.

ابزار مورد استفاده در این بررسی، پرسشنامه محقق ساخته حاوی ۲۱ سوال است و برای سنجش اعتیاد از پرسشنامه استاندارد اعتیاد یانگ استفاده شده است. پس از تهیه پرسشنامه از دانش آموزان خواسته شد تا با انتخاب یکی از گزینه‌های خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد نظر خود را درباره اینترنت بیان کنند. برای تعیین روایی پرسشنامه در مرحله اول، پس از مطالعه مبانی نظری و پیشینه تحقیق، چک لیستی از پرسش‌های مربوط به اینترنت تهیه شد. سپس از بین گویه‌هایی که مناسب‌تر و گویاتر و شفاف‌تر بودند، و اهداف پژوهش را محقق می‌نمودند، سوالات را انتخاب و پرسشنامه محقق ساخته تدوین شدند. سپس از تعدادی صاحب نظر،



گروه مشاهده می‌شود که با توجه به مقدار میانگین معدل در دو گروه که در جدول زیر مشخص شده است

با توجه به نتایج جدول بالا و سطح معناداری به دست آمده (۰.۵۱)، نتیجه می‌گیریم که دو گروه از نظر میانگین تحصیلی یکسان نیستند و رابطه معناداری بین دو

جدول ۲- مقایسه معدل دو گروه استفاده کننده و غیر استفاده کننده از اینترنت:

| معدل  | درصد | تعداد |                                      |
|-------|------|-------|--------------------------------------|
| ۱۶.۵۱ | ۶۳   | ۲۴۵   | کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند  |
| ۱۷.۰۲ | ۳۷   | ۱۳۹   | کسانی که از اینترنت استفاده نمی‌کنند |

مورد درس استفاده می‌کنند، بازدهی مطلوبی ندارد.

سوال دوم: آیا گذراندن اوقات فراغت (به غیر از اینترنت) بر وضعیت تحصیلی دانش آموزان تاثیر دارد؟

برای پاسخ به این سوال از تحلیل واریانس یک طرفه استفاده شده است.

با توجه به جدول بالا نتیجه می‌گیریم دانش آموزانی که از اینترنت استفاده نمی‌کنند معدل بالاتری دارند. بنابراین می‌توان دریافت که دانش آموزان با وضعیت تحصیلی پایین‌تر، بیشتر به طرف اینترنت می‌روند و بیشتر به مسائل غیر درسی می‌پردازند. یعنی کاربران اینترنت به منظور غیر درسی از اینترنت استفاده می‌کنند و یا اگر هم در

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس یک طرفه برای اوقات فراغت و وضعیت تحصیلی:

| ضریب اطمینان | F    | میانگین | درجه آزادی | جمع مجزورات |            |
|--------------|------|---------|------------|-------------|------------|
| ۰.۸۹         | ۰.۲۷ | ۱.۳۸    | ۴          | ۵.۵         | بین گروهی  |
|              |      | ۴.۹۵    | ۳۷۹        | ۱۸۷۷.۱۸     | درون گروهی |
|              |      |         | ۳۸۳        | ۱۸۸۲.۷۱     | جمع        |

بررسی شدند با جمع‌بندی نمرات به دست آمده از دیدگاه دانش آموزان، نتیجه طبق جدول این نتایج مشخص گردید:

باتوجه به سطح معناداری ستون آخر (۰.۸۹) درمیابیم که گذراندن اوقات فراغت، تاثیری بر وضعیت تحصیلی ندارد و بین این دو متغیر رابطه معناداری مشاهده نمی‌شود.

۳- بررسی وضعیت اعتیاد به اینترنت در بین دانش آموزان:

بدین منظور سوالاتی که میزان اعتیاد دانش آموزان را مورد سنجش قرار می‌دهند

جدول ۴- درجه بندی دانش آموزان از لحاظ اعتیاد به اینترنت و معدل تحصیلی:

| سطوح          | تعداد | درصد | معدل تحصیلی |
|---------------|-------|------|-------------|
| معمولی        | ۲۴۹   | ۶۴.۸ | ۱۶.۹۹       |
| در شرف اعتیاد | ۱۰۵   | ۲۷.۳ | ۱۶.۶۴       |
| معتاد         | ۳۰    | ۷.۳۵ | ۱۶.۴۳       |

باتوجه به جدول بالا رابطه‌ای بین معدل و سطوح مختلف اعتیاد، رابطه وجود دارد و سطوح مختلف اعتیاد، رابطه وجود دارد. این رابطه پرداخته شده است.

جدول ۵- نتایج تحلیل واریانس برای سطوح مختلف اعتیاد و معدل تحصیلی:

| جمع مجزورات | درجه آزادی | میانگین | F     | ضریب اطمینان |
|-------------|------------|---------|-------|--------------|
| ۱۴.۹۵۳      | ۲          | ۷.۴۷۷   | ۱.۵۲۵ | ۲۱۹.         |
| ۱۸۶۷.۷۵۹    | ۳۸۱        | ۴.۹۰۲   |       |              |
| ۱۸۸۲.۷۱۲    | ۳۸۳        |         |       |              |

با اینترنت کار می‌کند، بسیار کم است و این وقت کم نمی‌تواند تاثیری بر میزان مطالعه داشته باشد. اما می‌توان آن را به نتیجه تحقیق یو توکاماچی و جین فرانکو کوژه (۲۰۰۲) تحت عنوان «تأثیرات اجتماعی اینترنت» تعمیم داد و همچنین با تحقیق والتر. اس. بار (۱۹۹۸) تحت عنوان «اینترنت آموزش را متحول می‌سازد» مطابقت داد. مطابق نتایج به دست آمده از این تحقیقات، کسانی که به اینترنت روی می‌آورند، معمولاً مسائلی را در آن دنبال می‌کنند که نه تنها جنبه آموزشی ندارد، بلکه جنبه غیر فرهنگی نیز دارد. طبق آمار ارائه شده از سوی سازمان ملی جوانان اکثر کاربران اینترنت در ایران برای تفریح، سرگرمی، چت کردن و هرز چرخیدن به سراغ اینترنت می‌روند و کسانی که به این کارها می‌پردازند، معمولاً وضعیت تحصیلی مناسبی ندارند، یعنی اینترنت در ایران هنوز نهادینه و فرهنگ‌سازی نشده است و استفاده علمی

باتوجه به نتایج جدول بالا و سطح معنا داری به دست آمده (۰.۲۱۹) ستون آخر در میابیم که بین معدل تحصیلی و سطوح مختلف اعتیاد، هیچ رابطه‌ای وجود ندارد. دلیل این مسئله را می‌توان به زمان استفاده از اینترنت، از سوی دانش آموزان اشاره کرد. به دلیل هزینه زیاد و فرهنگ حاکم بر خانواده‌ها و دلایل فنی دیگر، فعال کاربران و کسانی که به اینترنت معتاد، هستند نمی‌توانند زیاد به شبکه وصل شوند. اگر این مسائل از بین برود، افت شدید تحصیلی در معتادان به اینترنت پیش بینی می‌شود.

#### ۴- بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش نشان داد، کسانی که از اینترنت استفاده می‌کنند، وضعیت تحصیلی مناسبی ندارند. این موضوع، به خاطر زمان استفاده از اینترنت نیست. زیرا ساعاتی را که دانش آموزان

های لازم را به خانواده‌ها برای استفاده بهینه از اینترنت بدهند تا با کنترل کمی و کیفی استفاده از اینترنت، اسباب ارتقای علمی و آموزشی دانش آموزان فراهم شود. همچنین به والدین و معلم‌ها و مسئولان آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود، فرهنگ سازی لازم را برای استفاده از اینترنت انجام دهند تا هویت و فرهنگ آنان دچار آسیب دیدگی نشود. باید بسترهای فرهنگی برای توسعه اینترنت ایجاد شود. در غیر این صورت توسعه آن نه تنها دانش آموزان را به رشد و شکوفایی نمی‌رساند، بلکه باعث تباهی و انحطاط آنان نیز می‌گردد.

بر همین اساس به معلمان توصیه می‌شود دانش آموزان را بدون هدف و بدون کنترل و بدون آموزش لازم، به سمت اینترنت راهنمایی نکنند، بلکه حدود و آدرس و نحوه جستجوی سایت‌های مفید را به آنان آموزش دهند تا از اتلاف وقت دانش آموزان و هزینه گزاف آنان در اینترنت جلوگیری شود. همچنین به مدیران مدارس نیز پیشنهاد می‌شود که در سایت‌های کامپیوتری خود، سایت‌های خوب و مفید و مطالب درسی و علمی مناسب برای هر درس را به صورت تصفیه شده قرار دهند، تا دانش آموزان از زمان محدودی که در اختیار دارند، حداکثر استفاده را ببرند.

و آموزشی از آن کم است. مخصوصاً برای دانش آموزان دوران دبیرستان که اگر مشکل سرعت و ضریب نفوذ در ایران حل شود، مشخص نیست که اینترنت چه پیامدهایی را برای این جوانان در پی خواهد داشت. اعتیاد به اینترنت جدی‌تر خواهد شد و به یکی از عوامل افت تحصیلی، تبدیل خواهد شد. زیرا آنچه را که اینترنت به ما می‌هد، اطلاعات است؛ آن هم بدون هیچ‌گونه محدودیت و تشخیص اطلاعات مفید از مضر و با وسعت بسیار زیاد که مشکلات فراوانی را برای کاربران جوان ایجاد می‌کند. پیامدهای استفاده بی‌رویه و نادرست از اینترنت عبارتند از: گرفتن نیروی تعمق و تفکر از دانش آموزان، غرق نمودن آنها در دریای بیکرانی از اطلاعات سرگردان است و دانش آموزان تا بخواهند بفهمند که چه چیزی برای آنان خوب است و یا بد، گرفتار دام‌های بسیار زیادی می‌شوند که از طرف افراد حقیقی و حقوقی سودجو، که از اینترنت برای پیگیری و رسیدن به اهداف خود استفاده می‌کنند. اینترنت به عنوان یک «امپریالیسم فرهنگی» مطرح است که اگر مشکل هزینه و سرعت حل شود، شاید فرهنگ ما را دستخوش تغییرات فراوانی می‌کند چون در آن تلویزیون، روزنامه، مجله، فیلم، کتاب، آزمایشگاه وجود دارد و اثرات تک تک این رسانه‌های ارتباطی را توأمان داراست، این مطلب را ( جری استون) (۲۰۰۵) در مقاله‌ای به‌عنوان «اینترنت، شوک فرهنگی» بررسی کرده و به همین نتایج رسیده است.

بنابراین به مدیران مدارس پیشنهاد می‌گردد که با برگزاری جلسات آموزش خانواده، آموزش-

## منابع و ماخذ:

- ۱- احمدی، نهال (۱۳۸۶)، تأثیر آموزش مدیریت کسب و کار خانگی بر خود کارآمدی حرفه ای زنان خود سرپرست شهر اصفهان، پایان نامه کارشناسی ارشد چاپ نشده، دانشکده روانشناسی دانشگاه اصفهان.
- ۲- بوشارلاک (۱۳۷۷) کاربرد روانشناسی در مدرسه، ترجمه منشی طوسی، انتشارات آستان قدس رضوی
- ۳- جلالی (۱۳۸۵) گزارش پژوهشکده IT دانشگاه علم و صنعت ایران
- ۴- حاجیلی، احمد، مجموعه پژوهش‌های اجتماعی، شماره ۱۶، اینترنت و فرهنگ ایران، ۱۳۸۶.
- ۵- عبادی رحیم (۱۳۸۲) فن‌آوری اطلاعات و آموزش و پرورش ناشر موسسه فرهنگی منادی تربیت
- ۶- واترز، مالکوم، (۱۳۸۱) جامعه سنتی و جامعه مدرن: مدرنیته، مفاهیم انتقادی، ترجمه منصور انصاری، تهران: انتشارات نقش جهان.
- ۷- منطقی، مرتضی (۱۳۸۶) راهنمای والدین در استفاده ی فرزندان از فناوری های ارتباطی جدید، انتشارات عابد، تهران .
- ۸- محسنی، دوران، سهرابی، منوچهر، بهزاد، محمد هادی (۱۳۸۸) « بررسی اثرات استفاده از اینترنت بر انزوای اجتماعی کاربران اینترنت »، تهران .
- ۹- محسنی تبریزی، علیرضا؛ هاشمی، محمدرضا، (۱۳۹۰)؛ تاثیر اینترنت بر هویت اجتماعی دانش آموزان، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال سوم، شماره دوم، بهار ۱۵۷-۱۷۹.
- ۱۰- گدینز، آنتونی؛ (۱۳۸۳)؛ جامعه شناسی، ترجمه منوچهر صبوری، تهران، نشر نی؛
- 11-Giddens A. Modernity and self identity .tran S. Movaffaghian N.Tehran : Ney , 2008 .
- Olson D.Media and symbols . Trans . Mohajr. M.Tehran : Soroush , 2007 .
- 12-Gorriz CM. Medina C.Engaging girls with computers Through Software games , Communications of the ACM ، 2008
- 13-Gardner, H. (1995). Reflection on multiple intelligences.phi Delta kappan 77 (3), 200-208.